

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

اداره بررسی های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی

مشروح مذاکرات شورای فقهی

بانک مرکزی

یکصد و بیست و یکمین جلسه مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۰۸

اداره بررسی های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی

بهار ۱۴۰۴

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تهران، بلوار میرداماد، شماره ۱۹۸

تلفن: ۲۹۹۵۱ (۹۸۲۱+)

وب سایت: www.cbi.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش	شماره گزارش: ۱۴۰۴۰۲/۹۶/۱۲۱/۱
عنوان گزارش: مشروح مذاکرات شورای فقهی بانک مرکزی* یکصد و بیست و یکمین جلسه مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۰۸ واژگان کلیدی: شورای فقهی، بانکداری اسلامی، قانون بانک مرکزی، وقف پول، کارمزد. تاریخ انتشار گزارش: بهار ۱۴۰۴	

* بر اساس بند «ر» ماده (۱۸) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک مرکزی موظف است مشروح مذاکرات و مصوبات شورای فقهی را بر پایگاه اطلاع‌رسانی خود قرار دهد و برای عموم منتشر نماید. بر این اساس، اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی اقدام به تهیه و تدوین این گزارش نموده است. لازم به ذکر است مصوبات شورای فقهی پس از ابلاغ توسط بانک مرکزی اجرایی می‌گردد.

استفاده از مطالب این سند با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست

- اسامی حاضرین در جلسه (نام و نام خانوادگی، پست سازمانی یا دستگاه مرتبط)..... ۴
- مشروح مذاکرات مرتبط با دستور اول: نامه اداره دعاوی حقوقی در خصوص «مکاتبه واصله از دادگاه عمومی بندرعباس»..... ۵
- مشروح مذاکرات مرتبط با دستور دوم: «بررسی شیوه رفع مغایرت مصوبه شورای پول و اعتبار با مصوبه شورای فقهی در خصوص کارمزد تسهیلات قرض الحسنه»..... ۸

اسامی حاضرین در جلسه (نام و نام خانوادگی، پست سازمانی یا دستگاه مرتبط)^۱

۱. آیت الله غلامرضا مصباحی مقدم (ریاست شورای فقهی)
۲. آیت الله محمدسعید واعظی (عضو شورای فقهی)
۳. آیت الله علیرضا اسلامیان (عضو شورای فقهی)
۴. آیت الله حسینعلی سعدی (عضو شورای فقهی)
۵. حجت الاسلام والمسلمین مجید رضایی دوانی (نائب رئیس شورای فقهی)
۶. حجت الاسلام والمسلمین محمد باقری بنابی (عضو شورای فقهی)
۷. آقای دکتر محمود ابراهیمی (عضو شورای فقهی)
۸. آقای دکتر عباس عرب‌مازار (عضو شورای فقهی)
۹. آقای دکتر خورسندیان (عضو شورای فقهی)
۱۰. آقای دکتر حسین صدقی (مدیرکل تنظیم مقررات بانک مرکزی)
۱۱. آقای دکتر حسین معصومی (مدیر اداره مطالعات و مقررات بانکی)
۱۲. آقای مهدی بهرامی (سرپرست اداره دعاوی حقوقی بانک مرکزی)
۱۳. آقای دکتر حسین میثمی (مدیر اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیر شورای فقهی بانک مرکزی)
۱۴. آقای فردین فدائی (کارشناس اداره مطالعات و مقررات بانکی)
۱۵. آقای مهدی کاظمیان (معاون اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی)
۱۶. آقای علی نظری (رئیس گروه اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی)
۱۷. آقای محمدحسین شمشیری (رئیس دایره اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی)
۱۸. آقای کوروش بروچی (رئیس دایره اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی)
۱۹. خانم مریم بیدخوری (کارشناس اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی)
۲۰. خانم نعیمه نظام دوست (کارشناس اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی)
۲۱. خانم حانیه نجفی (محقق اداره دعاوی حقوقی بانک مرکزی)

^۱ از اعضای محترم شورای فقهی بانک مرکزی آقایان دکتر ابوالحسنی، دکتر محمدپور و دکتر افشار در این جلسه غائب بودند.

مشروح مذاکرات مرتبط با دستور اول: نامه اداره دعاوی حقوقی در خصوص «مکاتبه واصله از

دادگاه عمومی بندرعباس»

تلاوت آیاتی چند از قرآن مجید

میثمی: دستور اول مرتبط با اظهار نظر در مورد نامه اداره دعاوی حقوقی است که همکاران مرتبط توضیحات لازم را ارائه می دهند.

بهرامی: به اطلاع شما می رسانم که در چند ماه گذشته، با رأیی از هیئت عمومی دیوان عدالت اداری مواجه شدیم که به موضوع سودهای روزشمار مربوط می شود. بانک مرکزی بخشنامه ای صادر کرده که بر اساس آن، سودها باید به صورت ماه شمار محاسبه شوند. این موضوع در دیوان عدالت اداری مطرح و منجر به رأی هیئت عمومی دیوان شد. هیئت عمومی دیوان به این نتیجه رسید که این موضوع هم از نظر شرعی و هم از نظر قانونی خلاف است. در این راستا، جنبه شرعی موضوع از شورای نگهبان استعلام گردید و شورای نگهبان نیز در نامه ای به تاریخ ۱۴۰۳/۲/۱۶، این موضوع را از لحاظ شرعی خلاف اعلام نمود. لازم به ذکر است که نظرات شورای نگهبان برای دیوان عدالت اداری لازم الاجرا است.

فدایی: آقای بهرامی به طور مختصر به موضوع مالی اشاره کردند که ممکن است از نظر اقتصادی و سیاست های پولی اهمیت داشته باشد. ایشان بیان کردند که نظر شورای نگهبان نیز لازم الاجراست و قانون بانک مرکزی این موضوع را تأیید می کند. در واقع، نظرات شورای فقهی بانک مرکزی با اظهارات شورای نگهبان در تضاد نیست اما یک ابهام اصلی در این زمینه وجود دارد: آیا رأی دیوان عدالت اداری که مبتنی بر آراء شورای نگهبان است، شامل قراردادهایی می شود که قبل از صدور بخشنامه بانک مرکزی منعقد شده؟ آیا این رأی نسبت به آنها تصدیق پیدا می کند یا خیر؟ همان طور که می دانید، در رأی دیوان عدالت اداری، کل بخشنامه بانک مرکزی ابطال نشده و تنها اطلاق آن نسبت به قراردادهایی که بانک فاقد اذن شرعی بوده، ابطال شده است. به عبارت دیگر، اگر بانکی در قرارداد خود با مشتری قید کرده باشد که می تواند هر لحظه بر اساس ضوابط ابلاغی بانک مرکزی این قرارداد را تغییر دهد، در این صورت بخشنامه ابطال نمی شود و تنها مواردی که بانکها چنین شرایطی را نداشته باشند، مشمول ابطال خواهند بود.

سعدی: در گذشته این سپرده ها بر اساس قرارداد بین مشتری و بانک، سود روزشمار دریافت می کردند. اما به دلیل مشکلات سیالیت منابع مالی بانک و دلایل دیگر، بانک مرکزی تصمیم گرفت که پرداخت سود به صورت ماهانه انجام شود. این تصمیم به طور منطقی و بر اساس شرایط موجود اتخاذ شده است. شاکی بیان کرده که پول او به مدت ۲۹ روز در بانک بوده و طبق قرارداد باید سود مربوط به این ۲۹ روز به او پرداخت می شد. مصوبه ای که به شورای نگهبان ارسال شده، به وضوح و به صورت فقهی بیان کرده که بر اساس مصوبه شورای پول و اعتبار، تمامی قراردادهای باید به صورت ماهانه سود پرداخت کنند. این در حالی است که در متن قراردادهای سپرده پذیری، طبق ضوابط شرعی، هیچ اختیاری به بانک برای تغییر شرایط سپرده ها نشده است.

مصباحی مقدم: از زمان آغاز فعالیت‌های بانکی و تصویب آن توسط شورای پول و اعتبار، مقرر شد که سود علی‌الحساب به سپرده‌گذاران پرداخت شود. در ابتدا، این سود به صورت ماهانه پرداخت می‌شد و سپرده‌گذاران به این نوع سود عادت کرده بودند. برخی بانک‌ها برای جذب مشتری بیشتر، بدون مجوز قانونی، اقدام به پرداخت سود روز شمار کردند. شورای پول و اعتبار این موضوع را تصویب نکرده بود، اما در عمل، برخی بانک‌ها به این روش روی آوردند. در سال ۶۳، هنوز سود ماهانه به طور کامل اجرایی نشده بود و به تدریج برخی بانک‌ها برای جذب مشتری بیشتر، به پرداخت سود روز شمار روی آوردند.

سعدی: این موضوع کاملاً صحیح است، اما سوال اینجاست که اگر بانکی، مانند بانک کشاورزی، با مشتری خود قراردادی برای پرداخت سود روز شمار منعقد کرده باشد، آیا این قرارداد معتبر است؟

مصباحی مقدم: در اینجا قواعد عمومی بر توافقات طرفین مقدم است. حال باید دید در عمل چه اتفاقی افتاده است.

صدقی: بانک مرکزی طبق مصوبه شورای پول و اعتبار به طور رسمی مقرراتی را از سال ۷۸ به بعد تصویب و ابلاغ کرده است؛ که بر اساس آن، بانک‌ها سود را بر اساس کمترین مانده روزانه حساب‌ها، محاسبه می‌کنند و پرداخت‌ها به صورت علی‌الحساب ماهانه انجام می‌شود. در سال ۹۷، یک بخشنامه صادر شد که به دلایلی مانند ناترازی بانک‌ها، نحوه محاسبه حداقل ماهانه، تغییر کرد. شکایتی که اکنون مطرح شده به این صورت است که حساب‌هایی که پیش از این افتتاح شده و قراردادهایی که بین بانک و مشتری (سپرده‌گذار) منعقد شده، در زمان صدور بخشنامه سال ۹۷ و پس از آن، تحت تأثیر این تغییرات قرار گرفته‌اند. حالا که بانک‌ها ماهانه سود را پرداخت می‌کنند، یکی از افراد شکایت کرده که قرارداد او بر اساس حقی که از قبل به دست آورده، باید به صورت روز شمار محاسبه می‌شد. اما با صدور بخشنامه جدید بانک مرکزی، این قراردادهای به ماهانه تغییر یافته و او متضرر شده است. در حالی که در زمان انعقاد قرارداد، اطلاعاتی درباره احتمال تغییر این شرایط به او داده نشده بود. موضوع این قراردادهای به دو جنبه تقسیم می‌شود؛ یکی از این جنبه‌ها این است که برخی از بانک‌ها به سپرده‌گذاران از قبل اعلام کرده‌اند که در صورت تغییر شرایط و مقررات توسط بانک مرکزی، ممکن است شرایط و مقررات حساب نیز دستخوش تغییر شود. بانک مرکزی به عنوان نهاد سیاست‌گذار و مقررات‌گذار، این تغییرات را چه در قرارداد ذکر شود و چه نشود، به طور طبیعی پیگیری خواهد کرد. یعنی بانک‌ها ممکن است یکی از شرایط قرارداد، به ویژه نحوه پرداخت و محاسبه سود را تغییر دهند. همچنین، حساب‌هایی وجود دارند که از قبل فعال بوده و مشتریان به صورت ماهانه سود دریافت کرده‌اند و حالا در حال ادامه قرارداد قبل هستند.

خوهرسندیان: توضیحی که می‌خواهم بگویم این است که ممکن است بنده به درستی متوجه نشده باشم. یک شخص شکایتی کرده و افتتاح حساب او در سال ۹۸ بوده و سپرده‌گذاری کرده است. اما مصوبه‌ای که بانک مرکزی صادر کرده، مربوط به تاریخ ۱۳۹۷/۱۰/۱ است. حالا سوال این است که آیا این مصوبه شامل حال او می‌شود یا خیر؟

طبق اطلاعات موجود، این شخص در سال ۹۸ مبلغ ۸۰۰ میلیون ریال در بانک ملی به عنوان سپرده کوتاه‌مدت افتتاح کرده، اما باید توجه داشت که مصوبه بانک مرکزی در تاریخ ۱۳۹۷/۱۰/۱ ابلاغ شده است. به همین دلیل، گفته شده که چون مصوبه قبل از افتتاح حساب او بوده، از این پس محاسبه سود به صورت ماه‌شمار خواهد بود. رای دیوان این است که مصوبه

بانک مرکزی نسبت به تاریخ‌های قبل از آن، اعتبار ندارد. بنابراین، افرادی که قبل از تاریخ ۹۷/۱۰/۱ حساب باز کرده‌اند، حق دارند که سود آنها به صورت روزشمار محاسبه شود، نه ماه‌شمار؛ اما این شخص که بعد از تاریخ مصوبه حساب باز کرده، مشمول محاسبه سود به صورت ماه‌شمار خواهد بود.

فدایی: محتوای شکوائیه با منطوق رای متفاوت است به نظر می‌رسد که این تفسیر درست نیست. تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۱ که به عنوان مبنای سود روزشمار شناخته می‌شود، تابع نظر شورای نگهبان است. در این رابطه، شورای هماهنگی بانک‌ها مکاتباتی داشتند و عنوان نمودند چنین اجازه‌ای از برخی مشتریان گرفته‌ایم که نرخ سود در هر زمان بر اساس ضوابط ابلاغی بانک مرکزی تعیین شود. ولی در رابطه با گروه دیگر از سپرده‌گذاران این موضوع لحاظ نشده است و در قراردادهای سپرده‌گذاری، اختیار تغییر نحوه محاسبه و ضوابط سپرده از سپرده‌گذار اخذ نگردیده است. به طور مشخص، چندین بانک اجازه محاسبه بر اساس نرخ بانک مرکزی را از مشتریان دریافت کرده‌اند.

سعدی: به طور کلی، وقتی که ما حسابی را افتتاح می‌کنیم، در واقع یک قرارداد را امضا کرده‌ایم که شامل شروطی است. به عنوان مثال، اگر با بانک توافق کنیم که سود روزشمار دریافت گردد، این توافق نهایی است. حالا ممکن است مبلغی را الان و مابقی را ده روز دیگر واریز نماییم، اما تمام این مبالغ باید طبق شروط قرارداد، در محاسبه سود لحاظ شود. بانک مرکزی در حال بررسی نرخ‌های سود سپرده است، که مثلاً ۱۶ یا ۱۷ درصد باشد اما اگر بخواهیم بخشی از سود را به سپرده‌گذاران پرداخت نکنیم به نظر نمی‌رسد که چنین مجوزی وجود داشته باشد. شورای نگهبان نیز به درستی اشاره کرده که اگر بخواهیم سود تمام قراردادهای را از امروز به صورت ماهانه محاسبه کنیم، این خلاف ضوابط شرعی است. بنابراین، باید به کلیه سپرده‌گذاران اعلام کنیم که تا امروز، محاسبات سود به صورت روزانه انجام می‌گردد ولی از این به بعد ماهانه خواهد شد و اگر از این تاریخ تمایل به ادامه سپرده‌گذاری دارید، باید به ماه‌شمار شدن محاسبات سود، توجه نمایید.

مصباحی‌مقدم: این شیوه سوددهی بانک‌ها را دارای شبهه می‌دانیم زیرا بانک اصلاً کاری ندارد که منابعی دریافت شده از سپرده‌گذاران و تسهیلات پرداختی، در مقام واقع به چه صورتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد این مدل بانکداری صرفاً مبتنی بر منطق (سود پول) می‌باشد (و نه سود تجارت) یا سود تولید که قابل مناقشه است.

در بانکداری اسلامی فرض بر آن است که سود پرداختی به مشتریان ناشی از فعالیتهای تولیدی یا تجاری باشد و نه سود پول.

میثمی: با توجه به مباحث مطرح شده، به نظر می‌رسد پاسخ نامه باید به این صورت داده شود که به دلیل اعلام نظر شورای نگهبان، شورای فقهی در رابطه با این موضوع نظر نخواهد داد.

مشروح مذاکرات مرتبط با دستور دوم: «بررسی شیوه رفع مغایرت مصوبه شورای پول و اعتبار با

مصوبه شورای فقهی در خصوص کارمزد تسهیلات قرض الحسنه»

میثمی: دستور بعدی در خصوص نحوه محاسبه و اخذ کارمزد مکرر است. یک تصمیم‌گیری کلی در مورد کارمزدها و دیگری اینکه هر بانک مدلی را جهت حذف کارمزد مکرر به شورای فقهی پیشنهاد دهد. تا کنون بانک‌های قرض الحسنه رسالت، قرض الحسنه مهر ایران و مسکن مدل‌های خود را ارائه داده‌اند. از نظر کارشناسی دبیرخانه، بهترین مدل مربوط به بانک مسکن است که برای حذف کارمزد مکرر، مدل مناسب محسوب می‌شد و قرار شد که اصلاحاتی در آن انجام گیرد و دوباره در شورا مطرح گردد.

موضوع مصوبه شورای فقهی مربوط به سال ۱۴۰۰ است و ظاهراً تا به حال اجرایی نشده است. پیشنهادی که مطرح شده، این است که باید این مصوبه شورای پول و اعتبار در این رابطه اصلاح گردد زیرا در این مصوبه تأکید شده که کارمزد به صورت مکرر و بر اساس مبلغ و مانده بدهی به صورت سالانه دریافت شود. در کارگروه قم و شورای فقهی، این جمع‌بندی حاصل شد که کارمزد مکرر دارای شبهه است. با وجود بحث‌های مختلف، این مشکل همچنان وجود دارد، زیرا این موضوع، مصوبه شورای پول و اعتبار است.

صدقی: این موضوع در سال ۱۴۰۲ مجدداً در هیئت عامل مطرح شده است. شورای پول و اعتبار نیز با شرایط رعایت سقف ۴ درصد کارمزد (با فرض محاسبات مکرر) در این رابطه تصمیماتی اتخاذ نموده است. بانک‌ها موظفند پیشنهادات خود جهت اجرای مصوبه شورای فقهی در زمینه مزد کار واقعی را (با شرط رعایت ۴ درصد به صورت مکرر) ارائه دهند.

معصومی: به نظر بنده، این موضوع کاملاً روشن است و مصوبه ای که داریم باید به گونه ای باشد که کارمزد یک بار محاسبه شود و بر اساس تعهدات قراردادی انجام گیرد. ما در حال حاضر شاهد هستیم که بانک‌های قرض الحسنه مدلی را معرفی کرده‌اند که مورد تأیید شورای فقهی قرار گرفته است.

به طور مشخص شورای فقهی مصوبه ای صادر کرده که در آن به شبهات شرعی موجود در خصوص شیوه فعلی محاسبه کارمزد قرض الحسنه بر اساس مانده بدهی سالانه اشاره شده و روش جدید محاسبه کارمزد قرض الحسنه برای اجرا در کل شبکه بانکی، خلاف شرع تشخیص داده نشده است. در مدل جدید، کارمزد قرض الحسنه تنها یک بار و بر اساس کل مبلغ تسهیلات محاسبه و از مشتری دریافت می‌گردد. شورای پول و اعتبار تأکید کرده بانک‌ها می‌توانند مدل‌های خود را در این رابطه به بانک مرکزی پیشنهاد دهند و ما در اینجا آنها را بررسی خواهیم کرد. اگر مورد تأیید قرار گیرد (چه از نظر فقهی و چه بانکی) قابل اجرا خواهد بود.

سعدی: در جلسه قبلی، بحثی مطرح شد درباره اینکه آقایان مراجع بعضاً اشکال می‌کنند که آیا مجاز به دریافت هزینه های عملیات قرض الحسنه هستیم؟ به هر حال، اگر در عقد قرض یک ریال هم به صورت مشروط دریافت کنیم اشکال دارد، «کل قرض جر منفعه فهو الربا». بنده در جلسه قبل از همکاران اداره مطالعات و آقای دکتر میثمی پرسیدم که آیا بر اساس

محاسبات بانک‌ها، هزینه واقعی عملیات قرض‌الحسنه ۴ درصد است؟ چون کارمزد باید حقیقتاً مزدکار واقعی باشد و نه مبنایی برای دریافت سود.

مصباحی مقدم: در حال حاضر، محاسبات بانک‌ها نشان می‌دهد که ما دو نوع هزینه داریم: یکی هزینه تجهیز منابع و دیگری هزینه تخصیص. این هزینه‌ها ممکن است متفاوت باشند، آقای دکتر میثمی بفرمایند در مدل‌های پیشنهادی بانک‌های قرض‌الحسنه، هزینه‌ها به چه صورت بوده است؟

میثمی: اعدادی که بانک‌های قرض‌الحسنه برای مزدکار اعلام کرده‌اند، متفاوت بوده است. بانک قرض‌الحسنه مهر ایران، هزینه متغیر را ۳.۵ درصد و هزینه ثابت را ششصد هزار تومان اعلام کرده است. بانک مسکن نیز در جدولی این هزینه را محاسبه و اعلام کردند به این صورت کارمزد ثابتی معادل ۲ درصد و کارمزد متغیری بر اساس تعداد سال‌های بازپرداخت اعلام کردند.

سعدی: اگر قرار است مدل کار مزد مکرر اصلاح شود، باید دقیقاً مشخص شود که منظور از «کارمزد مکرر» چیست؟

مصباحی مقدم: کار مزد مکرر یعنی هر سال بر اساس مانده حساب قرض‌الحسنه، کارمزد محاسبه شود.

میثمی: اجازه بدهید با یک مثال توضیح بدهم. اگر فردی ۱۰۰ میلیون تومان تسهیلات دریافت کند، در ابتدا ۴ درصد آن را به عنوان کارمزد پرداخت می‌کند. بانک به فرد می‌گوید که باید در قسط اول ۴ میلیون تومان کارمزد بپردازد و سپس در قسط سیزده بر اساس مانده بدهی مجدد ۴ درصد کارمزد دریافت می‌شود همینطور در قسط بیست و پنجم و سی و هفتم.

رضایی: برخی از مراجع و بزرگان دینی بر این باورند که این روش محاسبه کارمزد ممکن است غیرشرعی باشد و پیشنهاد می‌کنند که از روش‌های جایگزین استفاده شود. آیت‌الله مکارم شیرازی نیز تأکید دارند که باید بر اساس نظرات مراجع عمل کنیم.

عرب‌مازار: لازم است توجه شود که محاسبه کارمزد کار آسانی نیست. در این رابطه روش‌های مختلفی وجود دارد، از جمله روش‌های حسابداری که در آن هزینه‌ها به کل اقلام تقسیم می‌شود.

مصباحی مقدم: بانک قرض‌الحسنه مهر ایران اعلام کرده که تامین مالی‌های خرد، مانند وام‌های ۱۰ میلیون تا ۵۰ میلیون تومانی، بدون کارمزد ارائه می‌شود؛ بنابراین، بنده مناقشه‌ای که شما به آن اشاره کردید، اگر کمی پیش برویم، قابل حل است و راه‌حلی برای آن وجود دارد. همچنین، باید اشاره کنم که تامین مالی‌های خرد به این شکل انجام می‌شود و یکی از نکات مثبت آن، عدم تأخیر در بازپرداخت وام‌ها توسط مشتریان است. یعنی در نظام بانکی، تأخیر در بازپرداخت وام‌های خرد بسیار کم است.

سعدی: شما نیز باید توجه داشته باشید که در نظام بانکی، هزینه‌های جداگانه‌ای برای هر سال وجود دارد. محاسباتی که در بانک‌ها انجام می‌شود، مدعی است که مازاد مزد کار دریافت نمی‌گردد و فقط هزینه‌های هر سال محاسبه می‌شود.

مصباحی‌مقدم: قرارداد قرض الحسنه یکبار منعقد می‌شود و یک هزینه دارد و لذا محاسبات هزینه نباید تکرار شود.

رضایی: یعنی بانک می‌تواند ابتدای قرارداد، مزد کار چند سال آتی خود را یکجا محاسبه و دریافت نماید.

مصباحی‌مقدم: می‌توان جمع بندی مباحث را بدین صورت ارائه نمود که بر اساس مصوبه قبلی شورای فقهی بانک مرکزی در رابطه با کارمزد قرض الحسنه، لازم است بخشنامه کارمزد مکرر، اصلاح گردد.

ختم جلسه با صلوات بر محمد و آل محمد.